

УДК 338.439

DOI: 10.35432/tisb292023289485

САМОРЕГУЛЮВАННЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Бондаренко Михайло Олександрович

аспірант кафедри соціально-гуманітарних наук
Національний університет «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0001-9426-3423>

Наконечний Андрій Анатолійович

аспірант кафедри соціально-гуманітарних наук
Національний університет «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-8007-9227>

Проект Закону України «Про основи саморегулювання в аграрному секторі України» визначає основи саморегулювання як одного з найважливіших елементів громадянського суспільства для їх запровадження в регулюванні аграрного сектору України, ринків сільськогосподарської продукції та продовольства, а також встановлює принципи взаємовідносин галузевих, міжгалузевих та фахових саморегулювних організацій з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами в аграрному секторі України [1].

Факторами запровадження саморегулювання господарської діяльності є доцільність та ефективність. Зокрема, до переваг відносять: краще розуміння особливостей ринку, безпосередню зацікавленість у його прозорому регулюванні суб'єктами господарювання та їх саморегулювними організаціями; гнучкість, інноваційність і адаптивність правил, які встановлюються на ринку самими представниками; зрозумілий та зручний нагляд та контроль за діяльністю учасників ринку і за дотриманням правил; «колективний бренд» – ефективний сигнал, що забезпечує підвищення попиту на послуги, виробники яких відомі тим, що гарантують якість своїх послуг [4, с.55].

Органами управління і регулювання у сфері формування продовольчої безпеки є Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики та продовольства, центральний орган виконавчої влади з питань економічного розвитку і торгівлі, центральний орган виконавчої влади з питань охорони здоров'я, які здійснюють контроль та координацію діяльності усіх центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо питань, пов'язаних із формуванням продовольчої безпеки України [3, с.77].

Разом із тим саморегулювання є важливим інструментом в реалізації продовольчої політики, оскільки дозволяє ефективно регулювати і контролювати якість та безпеку продуктів харчування.

Саморегулювання полягає у прийнятті підприємствами та галузевими організаціями добровільних зобов'язань щодо якості та безпеки своїх продуктів, а також у встановленні внутрішніх стандартів і процедур, які забезпечують дотримання цих зобов'язань. Наприклад, галузеві організації можуть розробити стандарти виробництва та контролю якості, які підприємства повинні дотримуватись. Крім того, вони можуть встановлювати системи сертифікації та маркування продуктів, які підтверджують їхню якість та безпеку.

Саморегулювання також може включати в себе обмін досвідом та інформацією між підприємствами, щоб підвищити рівень їхніх стандартів і покращити якість продуктів.

У результаті саморегулювання може допомогти забезпечити безпечність та якість продуктів харчування, зменшити ризик виникнення харчових криз та збільшити довіру споживачів до продуктів харчування. Водночас воно може сприяти розвитку конкуренції та

інновацій в галузі харчової промисловості.

Саморегулювання виступає відтак процесом, за яким підприємства або галузі встановлюють добровільні стандарти та правила поведінки для забезпечення високої якості продукції та забезпечення безпеки харчових продуктів. Основними аспектами забезпечення безпеки харчових продуктів є:

- стандарти якості. Це має включати в себе встановлення нормативів та стандартів якості, які мають бути дотримані під час виробництва, перевезення, зберігання та продажу харчових продуктів. Держава повинна встановлювати обов'язкові вимоги до якості та безпеки харчових продуктів та проводити регулярні перевірки їх відповідності;
- ретельний контроль. Контроль якості та безпеки харчових продуктів має здійснюватися на всіх етапах їх виробництва, переробки, зберігання та транспортування. Це може включати в себе перевірку наявності шкідливих речовин, мікроорганізмів та інших забруднювачів, які можуть бути шкідливими для здоров'я;
- свідомість споживачів. Одним з найважливіших аспектів забезпечення безпеки харчових продуктів є збільшення рівня свідомості споживачів щодо якості та безпеки продуктів, які вони споживають. Споживачі повинні бути навчені розпізнавати ознаки якості та безпеки харчових продуктів, щоб бути в змозі визначити, які продукти є безпечними та які не є такими;
- забезпечення відповідного рівня навчання та навичок усіх працівників, які займаються виробництвом та обробкою продукту;
- система контролю за тим, що продукти відповідають національним та міжнародним стандартам безпеки та якості;
- система відстеження та вилучення продуктів з ринку в разі виявлення будь-яких небезпечних або якісних відхилень;
- підтримка відкритості та прозорості у виробництві та розповсюдженні інформації про продукти;
- підвищення відповідальності. Виробники та продавці харчових продуктів повинні нести відповідальність за якість та безпеку своїх продуктів.

У реалізації продовольчої політики, саморегулювання може відігравати важливу роль в забезпеченні якості та безпеки продуктів харчування. Наприклад, галузеві організації можуть встановлювати стандарти безпеки харчових продуктів, які перевищують мінімальні вимоги законодавства. Підприємства можуть добровільно згодитися дотримуватися цих стандартів, щоб забезпечити високу якість продукції та підвищити довіру споживачів.

Крім того, саморегулювання може бути корисним інструментом для управління ризиками здоров'я споживачів. Наприклад, підприємства можуть встановлювати стандарти щодо вмісту шкідливих речовин у продуктах харчування, щоб знизити ризик виникнення захворювань у споживачів.

Уряд також може підтримувати саморегулювання, забезпечуючи фінансову та іншу підтримку галузевим організаціям для розробки стандартів та систем саморегулювання. Однак, слід зауважити, що саморегулювання не може замінити контроль з боку держави та регулювання, особливо в сфері забезпечення безпеки харчових продуктів.

Отже саморегулювання дозволяє галузевим гравцям самостійно вирішувати питання, що стосуються якості продукції, безпеки та охорони здоров'я споживачів, а також забезпечення конкуренції на ринку.

Наприклад, у багатьох країнах існують організації, які сприяють саморегулюванню в продовольчій галузі. Так, функціонують Товариські об'єднання виробників, які встановлюють власні стандарти та кодекси поведінки.

У Європейському Союзі, починаючи з 1976 року, значна кількість галузевих бізнес-асоціацій розробила 123 ініціативи щодо само- та співрегулювання з яких 113 все ще діють. Повний перелік ініціатив щодо само- та співрегулювання в ЄС надається за посиланням bit.ly/dscri_eu. Ініціативи щодо саморегулювання можуть мати різні форми: кодекси поведінки, декларації, статuti, угоди, правила, стандарти та маркування. Їхній зв'язок з нормативними актами також може бути надзвичайно різноманітним, починаючи від

юридично сумісної автономії до зобов'язань, накладених у зв'язку з рамковим законодавством (співрегулювання) або навіть місцевим визначенням правил, які потім підтримуються або визнаються законодавцем обов'язковими.

Зарубіжний досвід показує що саморегулювання продовжує залишатися найпоширенішим глобальним підходом до вирішення проблем продовольчої галузі. Галузеві групи та компанії отримують вигоду від саморегулювання як інструменту зв'язків з громадськістю, сигналізуючи про корпоративну соціальну відповідальність і позиціонуючи себе як «складова процесу прийняття рішення».

Як бачимо, саморегулювання може стати важливим доповненням до державного контролю та сприяти ефективній реалізації продовольчої політики. А відсутність правового унормування інституту саморегулювання галузей та ринків унеможливує в повній мірі застосування всього можливого інструментарію контролю на ринку за одночасного зниження адміністративного регулювання та підвищення ролі самовідповідальності учасників відносин [2, с. 64] у нашому випадку сфери реалізації продовольчої політики.

Список літератури

1. Про основи саморегулювання в аграрному секторі України. Проект закону України. URL: www.aau.org.ua/media/publications/58/files/190615%20-%20OMP_2016_04_25_10_27_38_123315.pdf
2. Продовольча безпека: світові тенденції та національні особливості: матер. наук.-практ. конф. (25 вересня 2014 р., м. Одеса). Кафедра економіки промисловості Одеської націон. акад. харчових технологій. Одеса: Фенікс, 2014. 182 с.
3. Рогатіна Л.П. Особливості державного регулювання економічного розвитку на мезорівні в умовах забезпечення продовольчої безпеки. Інвестиції: практика та досвід. № 4. 2018. С.77-81.
4. Саморегулювання господарської діяльності: питання теорії та практики: монографія. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. 418 с.